

Magyar—szovjet barátsági nap Kisteleken

A nagy októberi szocialista forradalom tiszteletére magyar—szovjet barátsági napot tartottak tegnap, pénteken Kisteleken. Ez alkalomból szovjet vendégeket fogadtak a HNF helyi bizottsága székházában.

Ivanov Vlagyimir Alekszejevics, a budapesti Szovjet Kultúra és Tudomány Házának főelőadója és Abramov Szergej Boriszovics közgazdász, a Szovjetunió Akadémiájának tagja elő-

ször Mucsi Ferencnével, a városi jogú nagyközségi népfrentbizottság titkárával és Papp Istvánnal, az MSZMP helyi bizottságának titkárával találkozott. Délután a „Kiskun Cipőgvár” kisteleki üzemegységébe látogattak a vendégek, ahol Pigniczki Sándor igazgató adott tájékoztatást a gyár életéről, munkájáról.

A szoviet vendégek késő délután utaztak el Kistelekről.

Kiállítás nyílik

Kopasz Márta, kétszeres alkotódíjas képzőművész kiállítása november 21-én, délután fél ötkor nyílik a

Széchenyi tér 4. sz. alatt. A Tóth Attila művészeti író által rendezett tárlatot Hajnóczy Gábor művészettörténész nyitja meg; közreműködnek a Tömörkény István gimnázium és művészeti szakközépiskola zenetagozatos növendékei. A kiállítás november 25-ig tekinthető meg, reggel nyolctól délután négy óráig.

Könyvek Kárpátaljára

A közeli hónapokban többször beszámoltunk arról, hogy a Szovjetunió magyarok lakta területén, a Kárpátalján idén ősztől oktatják a magyar történelmet. A tantervet a kisebbségi magyarok jeles képviselői, egyetemi és főiskolai tanárok, valamint különböző kutatóintézetek munkatársai állították össze. A nyárelőn született döntés után kevés idő maradt arra, hogy a tankönyvek és segédletek elkészüljenek, ezért gyűjtést szerveztek hazánkban, többek között Szegeden is.

A tudományegyetem bölcsészhallgatóinak egy csoportja öntevékenyen szervezte a könyvek gyűjtését, majd Szalamán Edit, a kar dékánhelyettese nyújtott se-

gítséget azzal, hogy levelet írt a város iskoláinak vezetőihez: szervezzék meg az akciót és csatlakozzanak a gyűjtéshez. A kezdeti szörványos próbálkozásokat ezután szervezett munka váltotta föl, s most, az akció befejeztekor arról számolhattak be az egyetemisták, hogy 2500 kötet jött össze az adományokból.

Hála a Tisza Volánnak, térítés nélkül jutott el ez a könyvtárnyi gyűjtemény a fővárosba, az Országos Széchényi Könyvtárba. Az OSZK azért válhatott közvetítővé, mert az ország minden tájáról érkező adományokat ott csoportosítják, s mert a szállításra az ottaniak kaptak hivatalos engedélyt. (Gondoljuk meg, bürokratikus felépítményeink

labirintusában ez milyen fontos adalék!)

Az OSZK néhány hete folyamatosan küldi ki a könyveket. Nem teljesen pontos információk szerint Kárpátalján több mint hetven általános iskolában oktatják majd a magyar történelmet, s közülük idén 15 jutott olyan lehetőségekhez (tanerők, könyvek, segédanyagok), hogy az első tanévet majdnem teljes egészében a tantervnek megfelelően tudhatják le.

Fontos információ: az egyetemisták felhívására idősök és középkorúak egyaránt jelentkeztek, s nem csupán a városból és környékéről, hanem még Gyuláról is. A hallgatók ezúton is köszönik...

D. I.

Kiállítási napló

Palackposták a képtárban

VINCZE ANDRÁS HAGYATEKA a nemrégiben elhunyt szegedi mester pályájának újbóli felfedezésére készített. Olyan alkotója volt ő a városnak, mint aki magánvos hajósként járja a tengert, de igazából sohasem tud (?), akár (?) kikötött. Ezért is egyszeri és senkihez sem hasonlítható művészete, mely olykor naivnak, máskor a szurrealizmustól érintettnek, ismét máskor az asszociációk szabad áramlásának, majd kemény gondolati abrancsokba fogott konstruktívizmusnak hat. Egy biztos: alkotásai, melyek immár a Móra Ferenc Múzeum gyűjteményét gyarapítják, maradandó értékek. Búvárkodásra készítenek, mélyebb elemzésre biztatnak.

A *Síratók* görög indítást hazaírt környezetbe oltott asszonykórúsa, a *Madarak küzdelmé* ember-próbiája, az *Örök termő élet* egészséges erotikája, az *Igy történni elejétől fogva* létfilozófiája. A *bánya* rejtelmes térképe. A *perc* egymáshakapírozott zsúfoltsága. A *végtelen semmitől való* irtózás őszinte rettenete, az *Egy táj* püncs bujasága, a *Tűnő napok* férfiszomorúsága. A *technika évszázada* robbanásélménye. A *teremtés* optimista látomása. A *város* kaleidoszkópdinamizmusa. A *kélt nap felé* vesztévézete, az *Alakos csendélet* naiv csodája mind Vincze András sajátja. Sokszínűség és egységiség e korszerű művészi kísérlet kötőanyaga. Erdemes a komplex feltárára. Szomorú, hogy mint befejezett pályaképről, mint nem hagyatékra kell beszélnünk róla.

FÉSZEK A MADÁRIJESZTÓN — *Bakonyi Mihály* kiállításának számomra kulcsképe. Talán ezen a munkán sürti leginkább töprengő alkotójának, jelkép-teremtő erejének, síkbéli képi ritmusainak, kiérlelt színvilágának és érzelmigondolati tartásának lényegét. A felbontott és újrarendezett, komor, drámai világ a *Tarján*, a *Kőfejtő* és a

Szobabelső című képeken már előlegezik lírai konstruktívizmusát, ám motivumai egyre ártóbbak, színei oltóttabbak, harmóniára törekvők lettek. Számára a központi elem a madár. A népdalok, mesék, mítoszok, hiedelmek olykor csodákra is képesek madara. Az „absztrahált madár”, a szabadság, a szárnyalás, a csapongó gondolat, a dinamizmus, a szépség jelképe. S hiába rettent a valóságos vagy képelt madárijesztő, az ő szelid és harmóniára vágyó madarai még a madárijesztőre is fészket raknak. Megzabolázzák a félelmeket, lefegyverzik a rettenetet, reményt hoznak a reménytelenségbe. Hogy aztán a *Legyőzött madárijesztő* körül életre keljen a *Madárfa*, elkezdődhesen a *Szárnypróbálgatás*, a *Küzdelem*, a *Menekülés*, a *Kitörés*, lehessen *Madárpihenő* és béke. Csend és béke. A lélek békéje és a lélek szabadsága. Erről szól és ezért szól gyöngyházfaktúrájú kékeivel, szürkeivel.

zöldjeivel, okkereivel Bakonyi Mihály.

A FA BÜVÖLETÉBEN dolgozik *Kerekes Ferenc*, hiszem ezt annak ellenére, hogy kiállításán márvány- és bronzszobrokat is láthatunk. Mégis a fa, ez az élő anyag, erezetével, görceivel, finom tónusaival az, mely leginkább megragadja, s eredeti alkotásokra készíti. Mert márványszobrai őrzik Amerigo Tot tömbös formakultúráját, bronzplakettjei utalnak Szabó Iván domborműveire. Am faplasztikai eredeti, és értékes alkotások. Reliéfjei a népi faragók egyszerűsítési törekvéseiből, lényegretörő dekorativitásából táplálkoznak. Faszobrainak két véglete az *Elvesztett paradicsom* fantasztikus fadzsungele, benne a védtelen fehérmárvány Ádám Éva-jel, illetve a hatalmas hullámozó palló felületéből épcsakhogyné fölsejő *Kodály* portré. Mindkettő tartalmas, mély emberi üzenet, érvényes palackposta.

Tandi Lajos

A Royal kávéházban

A mi kis városunk

Bizonyára sokan emlékeznek még: a közelmúltban látott napvilágot az *Elet és Irodalom*ban egy dokumentumriport, amelynek címe ez volt: *A mi vármegyénk*. Azóta, mit tesz isten, Szeged, azaz a mi kis városunk is hírtelen egyre sürűbben fedeztető föl az országos sajtó hasábjain. És aligha okoz nehézséget bárkinek kitálatni: többnyire bizony nem a legjobb színben. A legkülönbébb botrányok, teklauygtól bizalmi motorkától azt tanácselnöki telekdossziéig borzolták és borzolták nemcsak a város, hanem a megnövekedett nyíltság jegyében, az erkölcsi tisztulás igényé-

vel fellépő országos közvéleményt is.

Mi tagadás, voltak és vannak olyan kollégáink, akiknek neve kitüntetett került reflektorfénybe a közelmúlt és szegedi vonatkozású ügyeik kapcsán — segítségükkel, és egyben csatlakozva az ország megújulását morális megújulás nélkül elképzelni nem tudók mind népesebb táborához — a *Royal* irodalmi kávéház soron következő programjában *A mi kis városunk* címmel (az alcím: *Szeged képe a mai sajtóban*) lesz beszélgetés néhányukkal. A résztvevők: *Zöldi László*, annak az ES-nek a főszerkesztő-helyettese, amely elsőként adott hírt

Mostanára már teljesen nyilvánvaló: ez az esztendő évtizedek óta talán a legtöbb változást hozta a magyar életben. Nemcsak a párttervezetlet történelmi tényére, az új autonóm szerveződésekre, s még csak nem is általában a megélenkült társadalmi aktivitásra gondolok: az 1988-as év majdnem történelmi krónikájához a szabadabb szóhasználat, az annyit emlegetett nyíltság viszonylag magassabb foka is hozzátartozik majd. Szólni, megnyilatkozni kezdtek eddig egyáltalán nem, vagy csak alig hallható, neves emberek, művészek és egykori politikusok, idehaza és külföldön élők, a mindinkább süitve száguldó időben változók, és az egyre csak ugyanazt mondók. A szókimondás e hódító hadjáratában színre lépett a költő és a kivégzett katona gyermeke, emigráns köziró és idehaza hosszú évek óta csak szamizdatokban publikáló íróesszéista. S ha kimondunk a nevek közül néhányat: *mi-dőn Faludy György*, *Sólyom Ildikó* vagy *Konrád György* a magyar olvasóközönség elé lépett, s hangját hallatta — súlyos háttvédként mögöttük morális fedezet állott. Művek, szenvedés, emberi teljesítmény és győzelem.

Hogy ki(k), vagy mi(k) áll, vagy állnak amögött az úr mögött, aki — miként csütörtöki lapunkban hírtadtunk róla — a Magyar Rádió adása után éppen itt Szegeden lépett a nyilvánosság elé — nem tudom, de nem is érdekel. Mindenestre Farkas Vladimir megjelenése a glasznoszty elég különös változata. Nem mondom, persze, hogy szó-lalhasson meg mindenki, hallgatassék meg a másik fél is — csakhogyné, ami a volt ávos tiszt mostani színre lépése kapcsán, jelenségeként előttünk áll: több mint rémület. Mert a tettes, a mindenkoritettesek utólagos viselkedésének különböző vetületeiből

következő, hatalmas össztársadalmi veszélyeket idéző föl.

Képzeld el a spandau börtönben nemrég meghalt Hess, a náci vezérek legtovább életben maradt tagját, amint 20-25 éves fiataloknak magyarázza: hogyan, miként is történtek a dolgok. Mármint szerinte. Ha a legjobbat (bár ez, elemi emberismerettel, alig elképzelhető) tételizzük is fel, vagyis, hogy Hess, vagy bárki a létező legjobb útra tért, valóságos tébolyba esett, meghasonlott, stb., stb. — még akkor is csupán úgy-ahogy illedelmes maga-mosogatás tételizzhető föl valóságos ilyen eljárásban. Hogy nem úgy történt, dehogyné! Ő nem! A másik! A többiek! Az oroszok, az amerikaiak, a zsidók, a hottentották. És ő ugye, csak parancsra. Kényszeredetten. Sirva, időközben már belátva, hogy jaj istenem. Meg aztán nem is fájt annyira. (Mármint másoknak). Meg különben is: ő nem tettes, hanem, kérem szépen, csak hogy tudjuk — tanú. Önmaga által kinevezve. Bárkivel, bármilyen vitát, bármilyen kérdés megválaszát vállalta, mindenre válaszol. Nincs tagkargatnivalója. Sőt: bizonyít. Ha mégsem — hát istenem. Sajátságos tetemrehívás: a holtak még glasznoszty idején sem beszélnek.

Igy, tudjuk csak a nagyon tisztá és a nagyon mocskos emberek képeit érvelni. De nem is ez az igazán fontos. Engem, őszintén szólva, nem az érdekel elsősorban, kintozta-e Kádár Jánost vagy másokat Farkas Vladimir és ha igen, hányat, és miféle módszerekkel. Hiszen a mindenkoritettek színre lépésével az önmaguknak a kialakult történelmi helyzet következtében szükségszerűen glóriát készítő próbálnak a nyilvánosság elé állni. A tisztázás igényének álöltözésében, a kibeszélés álszakállal alól a nyilvánvaló önfelmentés

lólábát kilógatva, ekképpen érvelve. A hatalmas mérvű tájékozatlanság és információéhség növekvő mértékét akár még manipulációval is kihasználva.

Hát akkor? Ne engedjünk teret nekik? Tiltsuk be tervezett előadásait? Lépünk fel akár hatósági tilalommal is, ha megszólalni merészelnek? Nem erről van szó. — Hanem — nagyon, nagyon figyeljünk rájuk. Legyünk egyszer éberebbek, mint amilyen éberségre ők biztattak egykoron egymást, és az ájult félelem fogvacogásában élő országot. Ha látszik, mekkora a veszély újramejelenésükkor, megszólalásuk hallatán, védtelen és tájékozatlan fiatal emberek hülyítéssel fölérő „történelmi ismeretterjesztésében” — akkor már egészen más a helyzet. Akkor már talán azt sem kell különösebben hangsúlyozni, ami tény: a magyar népmár több mint harminc esztendővel ezelőtt, sőt, gyakorlatilag már Nagy Imre első kormányának hatalomra kerülésétől fogva elég világosan megmutatta, mennyire bölcs, érett és felelősségteljes minden efféle mesterkedéssel szemben. A mostani, általuk alkalmazott reformretorikát, az ezer százalékmegváltozott és még tovább változó társadalmi környezethez igazodni próbáló szóhasználatot és stílust hallani tőlük, a színre lépő tettesektől lehet ma már csupán gusztus dolga, de a jelenséggel igencsak számolni és szembe nézni kell. Ha úgy tetszik: résen lenni, de alaposan. Mert a nyíltság a miénk, tőlük, ellenükben hódítottuk a magunkévá — így ebből a világból ők odavalók, ahová. Minél erőteljesebb magamontegető, akcióba kezdenek, annál jobban és annál sürgetőbben. Ezt kezdjük el mindennél határozottabban az eszméletünkbe véteni. És lehetőleg inkább már ma, mint holnap.

D. L.

A Tiszatáj novemberi száma

„A vásárhelyi kubikos szobrát megmintázhatták volna róla. De szobrász úgy nem látta őt, ahogy Péter bácsi sem szobrászt. Ugyan, nem lehet tudni. Világjárt embernek számított. Annak idején talicskájával a balkáni vasút töltéseit hordta, magasította, simogatta, zsinórba döngölte, vízimentébe lapátolta. Nem egyedül, több száz magyar kubikos seregekkel.” Ezekkel a sorokkal kezdődik *Tóth Béla* Péter Bácsi című novellája a novemberi Tiszatáj élen, melyben kellemes találko-

zás ígérkezik a szegedi író színes világával, izes nyelvével.

Verseikkel jelentkeznek *Baránczy László*, *Fabó Kinga*, *Labancz Gyula*, *Tönköly József*, *Gál Farkas*, *Kántor Zolt*, *Pallag Tibor* és *Bohusz Károly*. E számban is olvasható regényrészlet *Kolozsvári Grandpierre Emil*től.

Agh Attila egy elfeledett, majd újra fölfedezett régió, Közép-Európa történelmi meghatározottságáról és távlatairól írt tanulmányt. *Kulcsár Kálmán* a magyar szociológia egészében helyezi el *Erdei Ferenc* ötven éve megjelent művét, a *Parasztozat*.

Önimádat és önpusztítás címmel készített érdekes beszélgetést *Forgách Ilona* *Temesváry Beáta* és *Boncz István* pszichiáterekkel. E két, látszólag ellentmondást hordozó fogalomnak a tartalmáról, szoros kapcsolatáról, az öngyilkosságok okairól, a szegedi tudományos műhely kutatási eredményeiről olvashatunk e tanulmányértékű interjúban.

Kissé szintelen, de két-ségkívül áttekintő írás következik ezután: *Bögel József* az idei nyár szabadtéri produkcióiról mond összeglézést. Aligha van még valaki ebben a honban, aki Bögelhez hasonlóan járja az országot — immár két évtizede —, s még azé min-dent, ami a színházzal kapcsolatos. Ilyen módon mindenképpen figyelemre méltó az a megállapítása, hogy a megcsontosodni látszó szabadtéri „mozgalm” két igazi életető mondhat ma

gáának: Gyulát és Szegedet. Itt vállalják ugyanis a kísérletezés kockázatát is a hagyományok következetes ápolása mellett.

Az Örökség rovatban szép *Kós Károly-összeállítás* olvasható. Kitűnő építőművészek, szakemberek nyilatkoznak az Országépítőhöz való viszonyukról, élükön *Borvendég Bélával*, a „körkérdezővel”.

A Tiszatáj-galériában *Reimholz Péter*, *Nagy Elemér* és *Korompay György* csatlakozik egy-egy dolgozattal az összeállításához.

Szigeti Csaba a töle megszokott fentebb stilben értekezik *Oravecz Imre* prózailírjáról. *Székely János*: A mítosz értelme című könyvéről *Horpácsi Sándor* mond bírálatot. *Tandi Lajos* kritikus hangvételű tanulmányt ír a magyarországi nemzetközi képzőművészeti kiállítások húsz esztendejét összegző kötetet recenzálva. Nemzettudatunk horizontjáról — három könyv kapcsán — *Szabó Annamária* ír Szeged nagy születésétől. *Sötér István*ról *Péter László* vesz búcsút.

Gázhálózat

Szeptember végén gyűjtötták meg ünnepélyesen a gázlángot Szatymazon, november 3-án pedig betöltötték az utolsó árkot. Ez azt jelenti, hogy gyakorlatilag befejeződött a hálózatépítés a községben és így adott a lehetőség, hogy bekössék a gázvezetékét a házakba.